

9 Toplumsal Cinsiyet ve İlişkisel Mekân

- ▶ Yukarıdaki anlatılarımdan yola çıkarak “ilişkisel mekân” kavramının toplumsal ilişkilerin üretimi ve üretim biçimleri üzerinden kavramsallaştırıldığıının altını çizmeliyim (Massey, 1994; 2004; 2005a) ve fakat kavram daha geniş ölçekte toplumsal yapılandırmacı paradigma içerisinde yer alıyor (Mottier, 2005).
- ▶ Bu perspektifin benimsenmesi ise mekân ve yer kavramları arasındaki sınırları bulanıklaştırıp her iki kavram için üzerinde yeniden düşünme yollarını açıyor. Bu noktada Masseyde (1994; 2004; 2005a) mekânı toplumsal ilişkilerin üretimi biçiminde yeniden kavramsallaştırmanın faydalı olacağına değiniyor.

9 Toplumsal Cinsiyet ve İlişkisel Mekân

- ▶ Gerçekten de toplumsal ilişkiler çok yönlü ve çeşitli. İnsanlar günlük yaşantılarında ekonomik, kültürel bağlantılar ve ilişkiler-etkileşimler icra ediyorlar. Ayrıca bu bağlantılar hanehalkı düzeyinden küresele kadar çeşitli mekânsal ölçeklerde kurgulanıp üretiliyor. Böylece mekânı ilişkisel bağlamda anlamak onu karşılıklı toplumsal ilişkiler bütünü içinde değerlendirmek anlamına gelmelidir (Massey, 1994; 2004; 2005a),kanımca.
- ▶ Massey'in (1994: 2) "*mekânsal olan toplumsal ilişkilerdir*" ve Urry'nin (1999: 97) "*farklı merkezler, ana ulaşım yolları vb. şeyler sadece belirli bir mekânsal yapının öğeleri ve insan etkinliğinin harici belirleyicileri değildir. Bunlar daha ziyade, bizatihi toplumsaldır, toplumsal olarak üretilmiştir ve toplumsal olarak yeniden üretilirler*" sözlerini burada hatırlamak önemli olsa gerek.

9 Toplumsal Cinsiyet ve İlişkisel Mekân

- ▶ İlişkisel terimler bakımından mekânı kavramsallaştırmak adına, mekânı teşkil eden toplumsal ilişkilerin doğasını düşünmek de önemli. Toplumsal ilişkiler doğası gereği dinamik ve çeşitli.
- ▶ Diğer yandan, toplumsal bağlantıları ve ilişkileri icra etmenin bir sınırı da söz konusu değil. Eğer mekân bu çoklu ilişkilerin bir sonucu olarak var oluyorsa o zaman bu tür bir varoluşsallık da dinamik ve çeşitli olmak durumunda (Massey, 1994; 2004; 2005a).

9 Toplumsal Cinsiyet ve İlişkisel Mekân

- ▶ Böyle olunca da bu alt yapının öznellikleri de mekânsal farklılıkların tayin edicileri olarak kuruluyor olmasının kavranması önemli gözüküyor.
- ▶ Toplumsal ilişkiler her yönüyle anlamların, simgelerin ve gücün etkisi altında kaldığından Massey'in (1994: 3) mekânı bir başka biçimde -*"toplumsal ilişkiler kaçınılmaz bir biçimde ve her yerde güçle, anlamlarla ve sembollerle dolu olduğundan mekânın bu bakış açısıyla kavranması onu güç ve önemin sürekli değişken haldeki toplumsal geometri olarak düşünmek anlamına gelir"* biçimindeki açıklaması bir köşe taşı niteliğine bürünüyor.

9 Toplumsal Cinsiyet ve İlişkisel Mekân

- Buradan anlaşılacağı üzere sosyal mekânı oluşturan şeylerin bütünüyle toplumsal ilişkilere dayandığının farkına varılması (Bondi, 2005) tekrardan önem kazanıyor.

9 Toplumsal Cinsiyet ve İlişkisel Mekân

- ▶ Geleneksel olarak yer ve mekân, her ikisi de ayrı tanımlama setlerine sahip karşıtlıklar ikiliği olarak kavranırlar (Bondi, 2005). Yer, ayırt edilebilir özdeşliklerin sınırlandırmış olduğu sitler olarak gerçekçi ve durağan biçimde algılanır (Massey, 1994). Mekân ise sınırsız, yansız ve nesnel olarak “soyut taraf” konumundadır (Massey, 1994: 9).
- ▶ Böylece mekânı ilişkisel olarak kavramak hem yer hem de mekânın çıkarımlara göre yeniden nasıl kavramsallaştırıldıkları ile ilgilidir. Bu anlamda mekânın ilişkisel olarak kavranması “yer”lerin sahip olduğu sınırların ötesine geçen toplumsal ilişkilerin anlaşılmasına bağlıdır. Ve aslında ilişkisel bakımdan kavrama eylemi, mekân-yer ikiliğinin altını çizer ve bu nedenle de her iki kavramın geleneksel tanımlarına meydan okur.

9 Toplumsal Cinsiyet ve İlişkisel Mekân

- Sosyal teorisyenler ikili mantığı kullanarak kimliklerin ilişkisel olarak nasıl inşa edilmekte olduğunu ve yeniden üretildiğini açıklamaya çalışıyorlar (McDowell, 1999; Sharp, 2004). İkili düşünme eylemi, aslında batı düşüncesine egemen bir kavrama biçimidir ve ikilikleri çözümlenme toplumsal ilişkilerde anlamlandırma ve gücün nasıl sürdürülmekte olduğuna yönelik oldukça etkin ve önemlidir.

9 Toplumsal Cinsiyet ve İlişkisel Mekân

- İkilikler kavramı birbirine karşı kurulmuş olan zıtlığı esas alır (Knox ve Pinch, 2006 ve 2010). Bu kategoriler biri diğerinin karşıtlığı olacak şekilde ayrıcalıklı ve avantajlı olan toplumsal atfedilişe gönderme yaparken, diğeri 'öteki' konumunu tarif edecek şekilde yoksunluk durumunu esas alır (McDowell, 1999; Cloke ve Johnston, 2005). Bu nedenle inşa sürecinde toplumsal kimlikler ilişkisel olarak neye dayalı ise o şekilde üretilir ve eş zamanlı olarak ikiliklerce sınırlandırılır ve tanımlanır (McDowell, 1999; Martin, 2005).

9 Toplumsal Cinsiyet ve İlişkisel Mekân

- Yer kimlikleri de benzer şekilde bir üretim biçimine tabidir. “Ev” örneğinde olduğu gibi ‘yerler’ anlam kazandığı sınırlar içerisinde dışsallıklar tarafından belirlenen ‘öteki’ nosyonuna dayanır (Massey, 1994; 2004). Bu örnek üzerinden gidildiğinde özel mekanda yer alan ev, yaygın olarak kamusal alandaki çalışma eylemi üzerinden kavramsallaştırılır.